H En Athnais Archaiologik Hetaireia [Hrsg.]: Archaiologik ephmeris: periodikon ts en Athnais Archaiologiks Hetaireias
1915 Seite 37

Α΄ ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ Β΄ μ. Χ. αἰῶνος, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴπομεν.

Τρεῖς τοιχογραφίαι τῆς Κατακόμβης τῆς Ἁγ. Δομιτίλλης μὲ τὴν παράστασιν τοῦ Καλοῦ Ποιμένος ἀνάγονται εἰς τὰ τέλη τοῦ Α΄ αἰῶνος[1] καὶ ταύτας ἀκολουθεῖ σειρὰ ὅλη μεταγενεστέρων παραστάσεων ἐπὶ τοιχογραφιῶν πρῶτον καὶ εἶτα ἐπὶ Σαρκοφάγων, ψηφιδωτῶν, λυχνιῶν, δακτυλιολίθων, μεταλλίνων ἐγκολπίων, ὑφασμάτων κλπ.[2].

Ἡ Χριστιανικὴ αὕτη παράστασις ἐμφανίζεται εἰς τὰ μνημεῖα *κατὰ δύο κυρίως τρόπους*: 1ον) ὁ Καλὸς Ποιμὴν φέρει ἐπὶ τῶν ὤμων τὸ πρόβατον καὶ ἢ παρίσταται μόνος ἢ ὑπάρχουσι παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἑκατέρωθεν δύο πρόβατα ἢ ὁλόκληρος ποίμνη, ἢ καὶ ἓν μόνον πρόβατον· καὶ 2ον) ὁ Καλὸς Ποιμὴν παρίσταται ἄνευ τοῦ προβάτου ἐπὶ τῶν ὤμων (μετὰ ποιμενικῆς ὅμως ἐνδυμασίας καὶ ποιμενικῶν γνωρισμάτων — ράβδου, ποιμεν. σάκκου κλπ., — ἅτινα δὲν ἐλλείπουσι καὶ εἰς τὸν πρῶτον τύπον) καὶ συνοδεύεται ὑπὸ τῶν δύο ἑκατέρωθεν αὐτοῦ προβάτων, ἢ τοῦ ἑνός, ἢ καὶ ὁλοκλήρου ποίμνης, ἔχει δὲ ἰδιαίτερον γνώρισμα τὸ ὅτι ἢ ἵσταται ἢ κάθηται, ἢ τέλος καθήμενος φαίνεται ἀμέλγων ἐν τῶν προβάτων τῆς ποίμνης.

Οὕτω παρίσταται ὁ Καλὸς Ποιμὴν εἰς τὰ μνημεῖα τῆς Γραφικῆς καὶ εἰς τὰνάγλυφα ἐπὶ Σαρκοφάγων, λυχνιῶν κλπ.· εἰς τὰ ἔργα ὅμως τῆς κυρίως Πλαστικῆς, ὡς εἶνε τὰγαλμάτια τοῦ Καλοῦ Ποιμένος, παρίσταται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μόνος ὁ Ποιμὴν φέρων ἐπὶ τῶν ὤμων τὸ πρόβατον καὶ ἐνίοτε ἢ κρατεῖ τὴν ράβδον ἢ ἀπὸ τοῦ ὤμου αὐτοῦ κρέμαται ὁ ποιμενικὸς σάκκος.

Μέχρι τοῦδε ἐννέα μαρμάρινα ἀγαλμάτια Καλῶν Ποιμένων εἶνε γνωστά[3]· τούτων προεξέχει τὸ περίφημον ἀγαλμάτιον τοῦ Λατερανοῦ Μουσείου τῆς Ρώμης ***(εἰκ. 2)***. Καίτοι τινὲς ἐξέφρασαν ἀμφιβολίας περὶ τοῦ χριστιανικοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος, σήμερον γενικῶς ἀνεγνωρίσθη ὡς χριστιανικὸν καὶ κατέχει τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῇ σειρᾷ τῶν περιόπτων γλυπτῶν χριστιανικῶν ἔργων· εἶνε ὕψους 1 μ. περίπου, ἀγνώστου δυστυχῶς προελεύσεως, καὶ παρίσταται ἐν μορφῇ ἐφήβου μὲ ἰδεώδη ὡραίαν κεφαλὴν ἔχουσαν στροφὴν πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ στεφομένην ὑπὸ κόμης, ἧς οἱ βόστρυχοι καταπίπτουσι

Εἰκ. 2. Καλὸς Ποιμὴν Λατερανοῦ Ρώμης (παράδειγμα τοῦ λεγομένου 1ου τύπου· ἔργον τοῦ τέλους τοῦ Γ΄ μ. Χ αἰῶνος).

[1] Ἴδε ἐν Wilpert, Die Malereien der Katakomben Roms Freiburg i. B. 1903, Band II, Taf. 11, 2, 9, 11 3· πρβ. καὶ Wulff, ἔ.ἄ. σ. 63.

[2] Κατάλογον πλήρη τοῦ ὑπάρχοντος ὑλικοῦ ἐδημοσίευσεν ὁ Clausnitzer (Die Hirtenbilder in der altchr. Kunst, Halle a. S. 1904, (Diss.) σελ. 1-46). Εἰς τὰς ἐπὶ ὑφασμάτων παραστάσεις παραθέτω καὶ παράστασιν ἐπὶ ὑφάσματος τῶν Ἀθηνῶν ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν Κοπτικῶν τῆς ἀποκειμένης ἐν τῷ ἡμετέρῳ Μουσείῳ ὑπ' ἀριθ. 3270.

[3] Ἴδε Clausnitzer, ἔ. ἄ. σελ. 32-34, ὅπου σημειοῦνται μὲν δέκα πέντε ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τὰ ἓξ (Nº 1, 9-11, 14 καὶ 15) δὲν συμπεριλαμβάνομεν ἐν τῇ ἀνωτέρω ἀπαριθμήσει τῶν γνωστῶν ἀγαλματίων Καλῶν Ποιμένων, καθ' ὅσον τινὰ μὲν τούτων εἶνε ἐξ ἄλλης ὕλης καὶ ἥττονος ἀξίας ἔργα (Nº 9, 14 καὶ 15 = μικρότερα πήλινα ἀγαλμάτια, Nº 11 = ἐξ ἐλεφαντοστοῦ), ἄλλων δὲ ἀμφισβητεῖται δικαίως ὁ χριστιανικὸς χαρακτὴρ (Nº 10 = Ποιμὴν συνοδευόμενος ὑπὸ κυνός, Μουσείου Kircherianum Ρώμης, καὶ Nº 1 Ποιμὴν ἐν σχήματι μικροῦ Ἑρμοῦ = ἐπὶ τοῦ ἄνω μέρους παραστάδος τοῦ λεγομένου Μαυσωλείου τῆν Ἁγίας Ἑλένης ἐν Ρώμῃ). Ἡμεῖς ἐνταῦθα μόνον τὰ ἐκ μαρμάρου ἀγαλμάτια τὰ γενικῶς ὡς χριστιανικὰ θεωρούμενα ἐξετάζομεν, ἤτοι ἐκ τῆς ἀπαριθμήσεως τοῦ Clausnitzer τὰ: Nº 2-8, τὸ Nº 12 = ἀγαλμάτιον Ποιμένος μετὰ γενείου εὑρεθὲν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ C. Clemente τῷ 1887 ἐν Ρώμῃ, τὸ Nº 13 = τὸ γνωστὸν ἀγαλμάτιον τῆς Casa de Pilatos τὸ ὑπάρχον ἐν Σεβίλλῃ τῆς Ἱσπανίας — καὶ προσθέτομεν τὸ νεώτερον τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὸ ἐν Πετρουπόλει ἀπὸ τοῦ 1910 ὑπάρχον ἀγαλμάτιον (Ερμιτάζ), τὸ νεωστὶ ἀνακαλυφθὲν ἐν Παντέρμῳ τοῦ Μαρμαρᾶ καὶ ἀγορασθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ρωσσ. ἀρχαιολ. Ἰνστιτούτου, περὶ οὗ γράφει πρὸς ἡμᾶς ὁ κ. Γ. Βεγλερῆς, ὅτι «εἶνε ἔργον ὑπὸ καλλιτεχνικὴν ἔποψιν οὐχὶ πολὺ ὑποδεέστερον τοῦ Καλοῦ Ποιμένος τῆς Ρώμης» καὶ περὶ τοῦ ὁποίου δυστυχῶς δὲν ἠδυνήθην πλειότερα νὰ μάθω· ἤτοι ἐν ὅλῳ ἔχομεν ἤδη ἕνδεκα ἀγαλμάτια Καλῶν Ποιμένων.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK HEIDELBERG
http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/aephem1915/0045
gefördert durch die DFG